

Afdeling Stadsbeheer
Steller Mark Ronda
Onderwerp Evaluatie ecologisch beheer 2012 en planning 2013

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 3678581

Bijlage(n) 1

Ons kenmerk SB13.3468226

Datum **21 FEB 2013**

Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

De doelstellingen op het gebied van natuur en water in de stad hebt u vastgelegd in de groenstructuurvisie "Groene Pepers" en het "Groninger water- en rioleringsplan". Uit steeds meer onderzoeken wordt het belang van (ecologisch) groen in de stad aangetoond. Groen is belangrijk om de opwarming van de stad tegen te gaan (urban heat-effect). Groen houdt water vast zodat we ook in de stad meer water kunnen bergen. De gemeente heeft in 2010 door de ondertekening van een convenant ingestemd met extra inspanningen om de biodiversiteit te versterken. Stadsnatuur is er voor planten en dieren maar ook voor de Stadler om van te genieten!

Afgelopen jaar bent u geïnformeerd over de ontwikkelingen van ecologie en water middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2011 en planning 2012". Ook dit jaar willen wij u informeren middels de notitie "Evaluatie ecologisch beheer 2012 en planning 2013".

Evaluatie 2012

- Afgelopen jaar is, door de diverse projecten en verdere aanpassingen in het beheer, een bijdrage geleverd aan de ecologische kwaliteit van de stad. Door verschillende projecten is de natuur in de stad verder versterkt. Vooral in Park Selwerd zijn diverse ecologische herinrichtingsmaatregelen uitgevoerd. In de Eelderbaan zijn oevers geschikt gemaakt voor onder andere waterplanten en libellen. Bij de Antwerpenstraat, Kalmoesstraat en Oostersluis zijn stinze (voorjaarsbollen) aangeplant. Om de ecologische kwaliteit van de bermen aan de Vestdijklaan verder te versterken zijn deze afgeschaapt en ingezaaid met een doelsoortenmengsel, zijn stinze aangeplant en natuurlijke oevers aangelegd.

- Het beheer met schapen blijft goed verlopen. Vooral de schapentrektocht, waarbij de schapen in 10 dagen van het Bargerveen naar Groningen zijn gelopen, was een succes. Duizenden mensen hebben genoten van de rondtrekkende kudde met zijn herders uit Groningen. Het evenement is door veel landelijk en regionale media opgepakt. De “stadsschape” zijn hiermee echte ambassadeurs voor het ecologisch beheer van de gemeente.
- In 2012 is in samenwerking met de Milieufederatie Groningen voor het eerst de wedstrijd “Milieuvriendelijkste tuin van Groningen” georganiseerd. Met deze wedstrijd wordt het belang van groene tuinen op een positieve manier onder de aandacht gebracht. Aan de wedstrijd hebben 175 Stadlers deelgenomen.
- Onder de noemer “Groningen zoekt” zijn verschillende initiatieven georganiseerd waarbij aandacht is gevraagd voor de achteruitgang van de bij en het belang van bijen bij de bestuiving van onder andere landbouwgewassen. Als afsluiting van het project “Groningen zoekt” is een symposium georganiseerd in het gebouw van de Gasunie. Het symposium stond in het teken van bijenvriendelijk groenbeheer.
- De belangstelling om deel te nemen aan participatieprojecten groeit nog steeds. Door de toename van het aantal projecten neemt ook de biodiversiteit in het groen toe. Fruitboomgaarden, moestuinen en bloemrijke stroken zorgen voor de toename van de natuurwaarde van het groen.

Door bezuinigingen op het groenbeheer is minder geld beschikbaar voor het berm- en slotenbeheer. Ondanks dat we de financiële middelen voor het ecologisch bermbeheer zo efficiënt mogelijk inzetten, gaat de kwaliteit van een aantal berm- en sloten achteruit. Doordat minder vaak wordt gemaaid nemen grassen en ruigtekruiden (distel, zuring en brandnetel) toe ten opzichte van de gewenste bloeiende planten. Deze trend zal zich de komende jaren verder doorzetten. Wij zullen u in 2014 over de ecologische effecten van de versoberingen rapporteren. De opmars van de invasieve soorten Kaukasische bereklauw en Japanse duizendknoop blijft zorgelijk. Deze planten verdringen de inheemse planten. We zullen deze soorten kritisch blijven volgen en kijken naar oplossingen om ze te kunnen bestrijden.

Planning 2013

In de nota “Evaluatie ecologisch beheer 2012 en planning 2013” zijn de doelstellingen voor 2013 geconcretiseerd. Het gaat hierbij zowel om projecten als om de verdere aanscherping van het ecologisch beheer. Net als voor 2012 geldt dat het doelsoortenbeleid en de Stedelijke Ecologische Structuur als leidraad wordt gebruikt. Hieronder staan een aantal van de doelstellingen genoemd.

- Voor 2013 staan de ecologische versterking van volgende gebieden op het programma; Helperdiepje, Papiermolen, Rosensteinlaan, Wilhelminakade, Hunzezone, Ruischerwaard, Roegebos en Eelderbaan. Het gaat hierbij om de versterking van het groen door de aanleg of het aanvullen met bosplantsoen, de

- aanleg van natuurlijke oevers of poelen, een kwaliteitsimpuls van bloemrijke graslanden of de aanplant van stinzebeplanting (voorjaarsbollen).
- In 2013 begrazen de schapen een aantal van de ecologische bermen in de stad. Ook de schaapscheerderdag in het Noorderplantsoen wordt weer gehouden. De dag vindt plaats eind mei. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren, zijn kraampjes met streekproducten aanwezig en kunnen Stadgers de schapen van dichtbij meemaken.
 - In veertien gebieden van de Stedelijke Ecologisch Structuur is naar aanleiding van het in 2012 uitgevoerde bijenonderzoek in de stad advies gegeven over het optimaliseren van de inrichting en het beheer voor bijen. Deze adviezen worden zoveel mogelijk uitgevoerd. In het vervolg op het bijensymposium in 2012 zal er medio 2013 bij de Gasunie een terugkomdag worden georganiseerd, waar een richtlijn voor bij-vriendelijk groenbeheer gepresenteerd wordt die in samenwerking met landelijke deskundigen en organisaties is samengesteld.
 - In Groningen veroorzaken de planten Kaukische bereklauw en in toenemende mate de Japanse duizendknoop problemen. Deze exoten kwamen oorspronkelijk voor in tuinen, maar hebben zich massaal verspreid in het openbaar groen. Het is lastig om deze soorten te bestrijden en een concrete oplossing is er nog niet. Samen met andere beheerders we kijken naar een (milieuvriendelijke) oplossing voor de bestrijding van de bereklauw en Japanse duizendknoop.
 - De Stichting Entente Florale organiseert sinds 1998 een nationale groencompetitie. In twee categoriën doen een achttal gemeenten mee in de strijd om de titel "Groenste dorp/stad van Nederland". Dit jaar doen we als gemeente mee aan deze competitie. De belangrijkste winst zit in het promotie-effect voor de winnaar als 'Groenste stad van Nederland'.
 - Ook dit jaar doet Groningen mee aan de Nationale boomfeestdag op 20 maart. Het thema is: "Bomen maken gezond". In de Fivelgolaan en in de buurt van de Rozenburglaan (Kranenburg) worden in het totaal 30-40 fruitbomen aangeplant. Hiervoor benaderen we de leerlingen uit groep 6 en 7 van basisschool De Starter.
 - Net als in 2012 organiseren we de competitie "Milieuvriendelijkste tuin van Groningen". Doelstelling van het project is de versterking van tuinen onder de aandacht te brengen en op een positieve manier mensen te bewegen hun tuin milieuvriendelijk in te richten. Daarnaast wordt in samenwerking met de Natuur en Milieufederatie het project "Vier de tuin" uitgevoerd, in aansluiting op de landelijke activiteit "Van tegeltuin naar egeltuin" en het gemeentelijke doelsoortenbeleid.

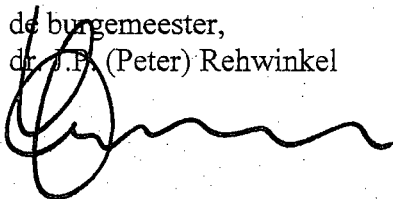
Voor de gehele inhoud van de "Evaluatie ecologisch beheer 2012 en planning 2013" verwijzen wij u naar de bijlage.

Financiën

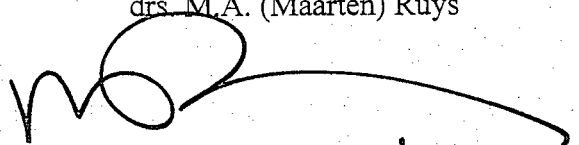
De kosten van de bovenstaande maatregelen en projecten worden gedekt uit de reguliere onderhoudsbudgetten en het Programma Stadsbeheer 2013. Voor het storten van het berm- en slootafval verwachten we een tekort van € 70.000,-. Dit tekort financieren we door binnen het programma Stadsbeheer 2013 te gaan prioriteren. Het gevolg zal zijn dat we minder onderdelen uit het Stadsprogramma 2013 kunnen uitvoeren. Wij zullen u hierover in de eerste voortgangsrapportage informeren.

Met vriendelijke groet,
Burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.F. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Evaluatie ecologisch beheer 2012 en planning 2013

De gemeente Groningen heeft een Stedelijke Ecologische Structuur (SES). De SES bestaat uit een aantal gebieden die met elkaar worden verbonden door ecologische verbindingzones. Door verbetering in het ecologisch beheer en (kleinschalige) projecten wordt getracht de ecologische kwaliteit in deze gebieden en verbindingzones te vergroten. Het doelsoortenbeleid is hierbij uitgangspunt. Dit beleid beschrijft welke soorten en planten worden nagestreefd in de SES en welke eisen zij stellen aan hun leefomgeving. Op basis daarvan worden ecologische maatregelen beschreven die nodig zijn om de natuurlijke omgeving van de doelsoort te realiseren. Doordat het versterken van ecologische gebieden en verbindingzones vaak maatwerk is wordt veelal gebruik gemaakt van gespecialiseerde aannemers en bedrijven.

Uit steeds meer onderzoeken wordt het belang van (ecologisch) groen in de stad aangetoond. Groen is belangrijk om de opwarming van de stad tegen te gaan (urban heateffect). Groen houdt water vast zodat we ook in de stad meer water kunnen bergen. De gemeente heeft in 2010 door de ondertekening van een convenant ingestemd met extra inspanningen om de biodiversiteit te versterken. Stadsnatuur is er voor planten en dieren maar ook voor de Stadjer om van te genieten!

In deze notitie worden de resultaten van het ecologisch beleid en het beheer over 2012 en onze plannen voor de stadsnatuur in 2013 concreet toegelicht. Welke projecten hebben we het afgelopen jaar uitgevoerd, met welke projecten gaan we in 2013 aan de slag en hoe ziet het bijbehorende tijdspad eruit? In de evaluatie is in cursief aangegeven hoe deze onderwerpen voor 2012 op de planning stonden. Daaronder is aangegeven wat de bereikte resultaten zijn.

Evaluatie 2012

1. Beleid

Natuurwetgeving en wijkbeheer (Stadsbeheer)

In 2008 heeft Stadsbeheer zich geconformeerd aan de Gedragscode beheer. Dit is de concrete leidraad die volgt uit de flora en faunawet. Het geeft richtlijnen over de praktische toepassing van de flora en faunawet. De gedragscode is geldig voor vier jaar en loopt in 2012 af. Daarnaast wordt er gewerkt aan een nieuwe natuurwet waardoor de Flora en faunawet komt te vervallen. Wij moeten in 2012 een standpunt innemen hoe we verder willen gaan op het gebied van natuurwetgeving en richtlijnen waaraan we ons willen conformeren. Hoe gaan we verder met de natuurwetgeving die invloed heeft op de concrete uitvoering van het beheer? Kunnen of willen we blijven werken volgens de gedragscode en welke invloed heeft de veranderende natuurwetgeving hier op?

De invoering van de Gedragscode beheer levert een zeer positieve bijdrage aan de kwaliteit van het (ecologisch) groen van Groningen. Op 31 december 2012 is de geldigheidsduur van de huidige gedragscode afgelopen. Inmiddels is de gedragscode zonder wijzigingen met één jaar verlengd.

Beheerplannen

Voor alle kerngebieden binnen de SES worden de huidige beheerplannen aangepast tot ecologische beheerplannen. Voor een aantal gebieden zal een nieuw beheerplan geschreven moeten worden. Het belangrijkste kader voor deze ecologische plannen is het doelsoortenbeleid. De gegevens over beheer en inrichting die tijdens de monitoring zijn verzameld zijn een belangrijke input voor de beheerplannen. In 2012 wordt voor "Geluidswal de Wijert" een ecologische beheerplan geschreven.

Voor dit gebied is in 1994 het eerste ecologische beheerplan in Groningen gemaakt. Hierin waren nog niet de eisen die doelsoorten aan hun omgeving stellen opgenomen. Voor de Geluidswal de Wijert zijn de ambities die de doelsoorten stellen aan hun omgeving nu wel opgenomen in een nieuw beheerplan.

Hiermee kunnen verbeteringen worden aangebracht aan de inrichting en het beheer. In het najaar zijn bijvoorbeeld een aantal natuurlijkvriendelijke oevers aangelegd.

Alternatieve bestrijding Kaukische bereklauw door verbod glyfosaat (roundup)

Op 15 september 2011 is door de Tweede Kamer besloten dat het gebruik van glyfosaat verboden wordt. De gemeenteraad heeft ruim 10 jaar geleden al besloten het gebruik van glyfosaat te verbieden. Een uitzondering hierop was het gebruik van dit gif voor de (Kaukische) bereklauw. Dit is een ongewenste (giftige) soort die de neiging heeft zich sterk en snel uit te breiden ten koste van andere beplanting. Door het verbod van de Tweede Kamer is het nu niet meer mogelijk de bereklauw met glyfosaat te bestrijden met als gevolg dat de bereklauw zich snel uitbreidt. Om te voorkomen dat de (kaukische) bereklauw zich uitbreidt of er hoge kosten ontstaan door arbeidsintensief handmatig verwijderen van de bereklauw, gaan we kijken hoe we verder gaan met de bestrijding. Wat zijn de alternatieven voor het gebruik van glyfosaat?

Er was begin 2012 veel onduidelijkheid over een geheel verbod op het gebruik van glyfosaat (door de landelijke overheid opgelegd). De Tweede Kamer heeft uiteindelijk toch afgezien van een geheel verbod op het gebruik van dit middel en is momenteel formeel niet verboden. In de stad Groningen heeft de raad al in 1992 besloten zowel op de verharding als in het openbaar groen het gebruik van glyfosaat zoveel mogelijk te beperken. Eén uitzondering daarop is de bestrijding van de Kaukische bereklauw. Er is afgelopen jaar voor gekozen de bestrijding hiervan voort te zetten door middel van het gebruik van glyfosaat.

De Bereklauw is oorspronkelijk ingevoerd als tuinplant, maar komt nu door de hele stad in het openbaar groen voor. Toch is het nog onvoldoende duidelijk waar de bereklauw precies groeit. Hierdoor is de bestrijding niet effectief en blijft de bereklauw zich uitbreiden. Ook staan er veel bereklauwen op terreinen van ander beheerders in en rond de stad (provincie, Rijkswaterstaat, waterschappen en Natuurmonumenten). Naast bereklauw lijkt een tweede ongewenste invasieve soort in de stad (sterk) toe te nemen; de Japanse duizendknoop. Deze plant is (net als de bereklauw) oorspronkelijk een sierplant en breidt zich (plaatselijk) massaal uit in het openbaar groen. Vervolgacties samen met de ander beherende partijen zijn nodig om deze soorten aan te pakken.

2. Beheer

Bermbeheer

De kwaliteit van het ecologische bermbeheer staat onder druk door bezuinigingen en hoge stortkosten. Dit betekent dat de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk moet worden ingezet en de ontwikkelingen van de vegetatie nauwgezet moeten worden gevolgd.

We hebben de financiële middelen voor het ecologisch bermbeheer zo efficiënt mogelijk ingezet. Toch gaat de kwaliteit van een aantal bermen achteruit. Doordat minder vaak wordt gemaaid (één keer in plaats van twee keer) nemen grassen en ruigtekruiden (distel, zuring en brandnetel) toe ten opzichte van de gewenst bloeiende planten. Deze trend zal zich de komende jaren verder doorzetten als het huidige budget en beheer gehandhaafd blijft. Wij rapporteren de raad in 2014 over de ecologische effecten van de versoberingen.

Schaapskudde en schapentrektocht

Het beheer met schapen zal in 2012 worden voortgezet. De start van het schapenseizoen zal eind maart begin april zijn. In plaats van met de vrachtwagen zullen de schapen met hun lammeren in een 10-daagse schapentrektocht naar Groningen lopen. Tijdens deze tocht zullen ze verschillende Hondsrugdorpen aandoen en worden verschillende activiteiten georganiseerd. De schapen blijven tot eind oktober. De schaapscheerderdag zal in het Noorderplantsoen worden gehouden. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren en zijn kraampjes met streekproducten aanwezig.

De schapentrektocht waarbij de schapen in 10 dagen van het Bargerveen naar Groningen zijn gelopen was een groot succes. Duizenden mensen hebben genoten van de rondtrekkende kudde met zijn herders uit Groningen. Ook is het evenement door veel landelijk en regionale media opgepakt (onder andere NOS, Jeugdjournaal, Rtv Drenthe, Rtv Noord, radio 1, radio 538, Dagblad Trouw en dagelijks in het Dagblad van het Noorden). In het programma Melk en Honing van de EO is de doorsteek van de schaapskudde door het centrum van de stad gefilmd. De "Stadsschapen" zijn hiermee echte ambassadeurs voor het ecologisch beheer van de gemeente! De stadskudde heeft een deel van de ecologische bermen begraasd. Het verwachte eindbeeld is gehaald.

Ecoscans te kappen bomen

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoortvleermuis en ruige dwergvleermuis. Bij een eventuele kap worden bomen met holtes met een endoscoop (zeer kleine camera) geïnspecteerd op de aanwezigheid van vleermuizen.

Ook dit jaar zijn tientallen bomen als staand of liggend dood hout achtergebleven in het groen. De endoscoop blijkt erg effectief bij het beoordelen van holtes in bomen en is ruim tien keer ingezet. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van de endoscoop voor het onderzoeken van de kastanjes op de singels. Hierdoor zijn kosten bespaard omdat het niet nodig was een extern ecologisch adviesbureau in te huren. Wanneer bomen toch gekapt moesten worden en er nestgelegenheid verdween is dit gecompenseerd door het ophangen van nestkasten voor vogels en vleermuizen.

Aanbesteding beheer sloten en vijvers

Dit jaar zal worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn om gezamenlijk met het waterschap Noorderzijlvest het beheer van sloten en vijvers aan te besteden. In eerste instantie zal worden gekeken naar het stadsdeel Noorddijk. In dit stadsdeel wordt al intensief samengewerkt met het waterschap Noorderzijlvest aan een waterstructuurplan, waarbij ook nieuwe afspraken over het beheer worden gemaakt.

In het afgelopen jaar hebben we hard gewerkt om het beeld dat we hebben van het te beheren areaal uniform te maken. De digitale waterkaart met daarin ook de gegevens over beheer wordt in 2013 voltooid. Met deze kaart werken zowel de waterschappen als de gemeente met dezelfde digitale informatie gekoppeld aan een kaart.

Het waterstructuurplan Noordijk wordt door het waterschap tot op maatregel-niveau uitgewerkt waarna het bestek voor de uitvoering kan worden gemaakt. De uitvoering vindt plaats in de tweede helft van 2013 en in 2014. Met dit plan wordt er minder gebiedsvreemd water vanuit de boezem ingelaten en meer gebruik gemaakt van water van goede kwaliteit in het gebied zelf. Hierbij wordt onder andere water gebufferd in het gebied van Natuurmonumenten in Karding. Dit heeft positieve effecten op zowel de waterkwaliteit als de -kwantiteit. Parallel met het gereed maken van de uitvoering wordt door Noorderzijlvest en de gemeente het beheer van het gebied opgepakt. Dit in combinatie met het op orde hebben van gegevens is de eerste stap naar gezamenlijk aanbesteden.

3. Projecten

Natuurbeheer door buitenlandse studenten

In samenwerking met Landschapsbeheer Groningen en stichting SIW Internationale vrijwilligersprojecten gaan we aan de slag met het natuurbeheer in de stad. Twintig studenten met verschillende nationaliteiten gaan in het Stadspark meehelpen met onder andere snoeien, broedhopen maken, hooien en het maken van bijenhôtels. Thema van dit project is kennismaking met verschillende nationaliteiten, werken in het groen en kennismaking met Groningen.

De samenwerking met SIW Internationale vrijwilligersprojecten verliep goed. Zeventien jongeren uit onder meer Taiwan, Turkije, Italië en Korea hielpen bij het onderhoud van het stadsgroen (onder meer in het Stadspark). Naast werken aan een groene wereld was kennismaken met elkaar en elkaars cultuur een belangrijk doel van deze vrijwilligersprojecten in de natuur. In 2013 wordt samen met de partner Landschapsbeheer Groningen gekeken of het project een vervolg krijgt.

Het jaar van de bij

Het gaat slecht met de bijenstand in Nederland. Ook in Groningen is er een afname te zien van het aantal (solitaire) bijen. Bijen vormen een essentieel onderdeel in het ecologisch systeem. De afname van de bijenstand kan daarom grote (ecologische) gevolgen hebben. Om aandacht te vragen voor dit probleem en een impuls te geven aan de bijenstand van de stad is 2012 uitgeroepen tot het jaar van de bij. Er worden concrete (publieks)acties en maatregelen genomen om de het probleem onder de aandacht te brengen en aan te pakken.

Onder de noemer "Groningen zoemt" is aandacht gevraagd voor de achteruitgang van de bij en het belang van bijen bij de bestuiving van onder andere landbouwgewassen. De gemeente heeft in verband hiermee 40 bijenvolken geadopteerd; bij de vierde kinderwerktuin plaatsten we in het Westpark een nieuwe bijenstal. Als afsluiting van het project Groningen Zoemt is in november een symposium georganiseerd in het gebouw van de Gasunie. Het symposium stond in het teken van bijenvriendelijk groenbeheer. Er kwamen in het totaal 125 mensen op af. Hieronder veel collega's van buurgemeenten, imkers en Stadjsers. Het symposium was een succes en werd door alle deelnemers positief gewaardeerd. In het voorjaar van 2013 brengen we met hulp van landelijke deskundigen en de Natuur en Milieufederatie een richtlijn bij-vriendelijk groenbeheer uit.

Ecologie in projecten Programma Stadsbeheer 2012

Tijdens de monitoring wordt gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. Aanbevelingen voor beheer worden verwerkt in beheerplannen. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting van groen worden opgenomen in het programma Stadsbeheer.

Op verschillende plekken in de stad is gewerkt aan het verbeteren van de (potentiële) leefomgeving van de doelsoorten. In de Eelderbaan zijn oevers geschikt gemaakt voor onder ander waterplanten en libellen. Bij de Antwerpenstraat, Kalmoesstraat en Oostersluis zijn stinze (voorjaarsbollen) aangeplant. Om de ecologische kwaliteit van de bermten aan de Vestdijklaan verder te versterken zijn deze afgeschaapt en ingezaaid met een doelsoortenmengsel, zijn stinze aangeplant en natuurlijke oevers aangelegd. Aan de Goudlaan is een zoom (overgang van bosplantsoen naar grasland) ontwikkeld. Ook de natuurwaarde van de bermten langs de Koeriersterweg is verhoogd.

Water Stadspark

In 2011 is begonnen met de uitwerking van een plan waarin oplossingen worden gezocht voor de stedelijke wateropgave ten aanzien van de waterkwantiteit en problemen rond peilbeheer in het stadspark. Voor de waterkwaliteit worden de vastgestelde ambitieniveaus uit het waterplan*

nagestreefd. Bij de uitwerking wordt gebruik gemaakt van het beheerplan voor het stadspark. In 2012 zullen deze plannen verder worden geconcretiseerd.

** De maatregelen die getroffen moeten worden om in het bebouwde gebied de kans op wateroverlast zo veel mogelijk te beperken, wordt de stedelijke wateropgave genoemd.*

Het waterplan voor het stadspark komt in het voorjaar van 2013 gereed. In de tussentijd is al wel gestart met achterstallig beheer waaronder het baggeren van watergangen.

Park Selwerd

GroenLinks heeft een initiatiefvoorstel ingediend met hierin het voorstel om Park Selwerd een ecologische impuls te geven. Het voorstel wordt raadsbreed gesteund. Afgelopen jaar is in samenwerking met omwonenden een herinrichtingsplan voor park Selwerd gemaakt. Dit jaar zal dit plan in uitvoering worden gebracht.

Afgelopen najaar zijn de alle herinrichtingsmaatregelen uitgevoerd. De belangrijkste waren;

- de aanleg van natuurlijke oevers;
- het vervangen van het huidige bosplantsoen door hoogwaardiger ecologisch bosplantsoen;
- de aanleg van bloemrijke graslanden en het planten van stinzebollen;
- het ophangen van vogel- en vleermuiskasten.

De natuurwaarden nemen naar verwachting sterk toe.

4. Communicatie & Participatie

“Waterbewuszijn”-campagne

Na vijf afleveringen van de tv serie van “Plons” op OOGTV in 2011, zal er in de Gezinsbode een vervolg worden gegeven aan de voorlichting over water. Maandelijks zal over water worden gepubliceerd.

In 2012 zijn er nog zeven afleveringen van de tv serie 'Plons' gemaakt waarmee er in totaal 12 afleveringen waren over allerlei uiteenlopende water-onderwerpen. De afleveringen zijn gebundeld op een dvd. De waterambassadeur Jeroen Niezen schreef in 2012 een tiental 'watercolumns' die gepubliceerd zijn in de gemeente berichten. Daarnaast is er een folder gemaakt over grondwater en groene daken. Bovenstaande acties hebben er toe geleid dat er in 2012 maandelijks aandacht is besteed aan water in de stad, het belang er van, wat wij als gemeente doen en wat de inwoner van de stad zelf kan doen. Voor 2013 houden we vast aan de frequentie minimaal eens per maand een 'wateronderwerp' in de publiciteit.

Actie meld een ijsvogel

Ook in 2012 zal de actie meld een ijsvogel worden gehouden. In het kader van de ijsvogel zal in samenwerking met een school één van de aangelegde ijsvogelwanden officieel worden “geopend”.

Als gevolg van twee opeenvolgende stevige winters is de ijsvogelpopulatie in Groningen sterk afgenomen. Op basis van het beperkte aantal binnengekomen meldingen concluderen we, dat er twee broedgevallen zijn geweest in de gemeente. Het totaal ligt waarschijnlijk niet veel hoger. De uitgangspunten voor een herstel van de populatie zijn echter gunstig. De waterkwaliteit in de stad verbetert nog steeds en er worden meer ecologische oevers aangelegd. Er zijn intussen meer dan dertig nestlocaties in die oevers ingericht. De lokale ijsvogelwerkgroep zorgt voor het beheer. De tentoonstelling “IJsvogels van de Hunze” heeft twee periodes in de gemeente gestaan; in de zomer in het bezoekerscentrum De Buitenplaats van het Groninger Landschap en in de winter bij de Dienst RO/EZ. Daarnaast is in samenwerking met de Natuur en Milieufederatie enkele keren publicitair aandacht voor deze doelsoort gevraagd. Dat zal in 2013 ook weer nodig zijn.

Participatie groenonderhoud

Vanaf 2010 is een coördinator groenparticipatie aangesteld bij de directie Stadsbeheer. De coördinator behandelt de verzoeken voor participatie, toetst deze aan de voorwaarden, coördineert de uitvoering van de projecten en ziet toe op handhaving van de voorwaarden. Ook in 2012 zal de coördinator diverse initiatieven van bewoners begeleiden.

De belangstelling van Stadgers om deel te nemen aan participatieprojecten groeit nog steeds. Door de toename van het aantal projecten neemt ook de biodiversiteit in het groen toe. Fruitboomgaarden, moestuinen en bloemrijke stroken zorgen voor de toename van de natuurwaarde van het groen. Concrete voorbeelden in 2012 zijn; Herehof, Brederoschool, Achter de Reitdijk, Prof Rankestraat, A.P. Fokkestraat, Baart de la Faillestraat en de Tuinbouwstraat.

5. Opleiding

Begeleiding snoeien ecologisch hovenier

Bij de praktische uitvoering van het snoeiprogramma, zal ondersteuning worden gegeven door ecologische hoveniers. Zij werken mee en geven gedurende de werkzaamheden aanwijzingen over de keuze bij het snoeien van beplanting. Op deze wijze wordt direct een impuls gegeven aan de verbetering van de kwaliteit van het snoeien.

Door de ondersteuning van de ecologische hoveniers vond een zichtbare verbetering plaats in de resultaten van het snoeiprogramma. Door wisselende samenstelling van de snoeiploegen blijft het lastig om de kwaliteit van het snoeien op een goed niveau te krijgen en te houden. Ondersteuning blijft daarom ook in de toekomst noodzakelijk en vindt ook in 2013 plaats.

6. Monitoring

Monitoring SES

Om een goed beeld te krijgen van de Flora en fauna in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen wordt er een monitoring uitgevoerd. Met de gegevens van dit onderzoek kan het beheer zondig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente sinds oktober 2010 verplicht informatie te verstrekken over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. In vijf jaar tijd moeten alle gebieden in de SES zijn onderzocht.

In 2012 zullen de volgende gebieden van de SES volgens de vastgestelde systematiek worden gemonitord:

<i>Wijk</i>	<i>Gebied</i>	<i>Type gebied</i>
<i>Zuid</i>	<i>Esserweg</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Geluidswal de Weijert</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Hora Siccama - Bordewijk</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Ina Boudierplantsoen - Van Lenneplaan</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Vestdijklaan</i>	<i>verbinding</i>
<i>West</i>	<i>Corpus den Hoorn Oostzijde</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Waterverbinding Hoornsemeer - Piccardthof</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Stadspark Voorpark</i>	<i>Kerngebied</i>
	<i>Hoornsemeer Noordzijde</i>	<i>verbinding</i>
<i>Centrum</i>	<i>Singels</i>	<i>Verbinding</i>
	<i>Spoorzone Zuid</i>	<i>Verbinding</i>

Bovenstaande gebieden zijn gemonitord. Er zijn weer veel bijzondere nieuwe planten en dieren waargenomen waaronder een behoorlijk aantal doelsoorten. In het voorpark van het Stadspark zijn bijvoorbeeld zeven doelsoorten in de soortgroep zoogdieren: eekhoorn, egel, konijn, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, steenmarter en watervleermuis. Toch troffen de onderzoekers niet alle te verwachten doelsoorten in de gebieden aan. In de rapporten staan daarom verschillende aanbevelingen voor inrichting en beheer. Daarnaast zijn er aanbevelingen die betrekking hebben op een meer adequate keuze van de doelsoorten. Deze wijzigingen van de afgelopen jaren zijn verzameld en worden bij de aanpassing van het doelsoortenbeleid meegenomen. In 2012 is de eerste ronde van het onderzoek naar stadsnatuur van bijna de hele stad voltooid. Dit jaar evalueren wij dit.

Onderzoek bijen in de stad

2012 is uitgeroepen tot het jaar van de bij. Er zal een onderzoek worden opgezet en vervolgens uitgevoerd waarbij de aanwezigheid van bijen in de stad zal worden onderzocht. Ook zal advies worden gegeven op welke wijze inrichting en beheer beter afgestemd kan worden op de bij.

Het onderzoek naar het voorkomen van wilde bijen is in veertien gebieden van de Stedelijke Ecologische Structuur (SES) uitgevoerd. Dit zijn allemaal gebieden die al geschikt zijn of geschikt gemaakt kunnen worden voor bijen. In de stad Groningen komen 95 soorten bijen voor, hiervan zijn 76 aangetroffen tijdens dit onderzoek. Door het onderzoek is inzicht gekregen in de soortensamenstelling en de potenties van de onderzochte gebieden. Tijdens het onderzoek is vooral gekeken naar de aanwezigheid van vier basiselementen, namelijk voedsel, nestgelegenheid, nestmateriaal en zon en beschutting. Hierdoor kunnen richtlijnen en concrete handvatten worden gegeven voor bij-vriendelijk beheer en inrichting. Na vijf jaar wordt de inventarisatie herhaald en wordt getoetst of de vier basiselementen in de veertien gebieden zijn geoptimaliseerd.

Planning 2013

1. Beleid

Bestrijding invasieve exoten Kaukische bereklauw en Japans duizendknoop

Een invasieve exoot is een biologische term waarmee een soort wordt bedoeld die zich buiten zijn natuurlijke verspreidingsgebied heeft gevestigd. Invasieve exoten kunnen schadelijk zijn voor de natuur. Ze kunnen inheemse soorten wegconcurreren, opeten, infecteren of zich ermee vermengen en ecosystemen veranderen. Exoten vormen op deze manier wereldwijd een bedreiging voor de biodiversiteit. Daarnaast zijn er invasieve exoten die gezondheidsproblemen bij mensen of economische schade kunnen veroorzaken (*bron Wikipedia*). In Groningen veroorzaken de invasieve exoten Kaukische bereklauw en in toenemende mate de Japanse duizendknoop problemen. Het is lastig om deze soorten te bestrijden en een concrete oplossing is er nog niet. Samen met andere beheerders van openbaar groen gaan we kijken naar een (milieuvriendelijke) oplossing voor de bestrijding van de bereklauw en Japanse duizendknoop.

Verbetering aanleg bloemrijke bermen

In Groningen worden elk jaar veel bloemrijke bermen aangelegd. Dit gaat allereerst om nieuwe bloemrijke graslanden die bij (grotere) projecten vaak worden aangelegd. Ten tweede gaat het om bestaande bermen waarvan de ecologische kwaliteit een impuls krijgt door de berm af te schrapen en in te zaaien. Vooral bij projecten wordt soms te weinig aandacht geschonken aan een goede voorbereiding van de aanleg van een ecologisch berm. Gevolg is dat de berm niet de verwachte ecologische kwaliteit heeft en niet het verwachte bloemrijke beeld geeft. Ook de beheerkosten van een slecht aangelegde berm zijn hoger omdat de productie van grassen en ruigtesoorten (in plaats van kruiden) hierdoor toeneemt en daarmee ook de storkosten toenemen. Door het maken van een protocol voor de aanleg van bloemrijke bermen willen we bovengenoemde problemen op te lossen.

Verhalen schade aan bermen door derden

Groenstroken en vooral (ecologische) bermen worden vaak gebruikt als opslagplaats van allerlei materialen tijdens de uitvoering van werkzaamheden bij projecten. Meestal gebeurt dit zonder overleg met de gemeente. Door de opslag van materialen wordt aanzienlijke schade aangericht aan de berm. De bodem raakt verstoord of verdicht en de aanwezige bloemrijke kruiden gaan dood. Ecologisch beheer van bermen en de daarbij behorende storkosten zijn relatief hoog. Jarenlange investeringen in een goed beheer voor een bloemrijke berm kunnen in een korte periode teniet worden gedaan. Stadsbeheer gaat de mogelijkheden bekijken om deze schade te verhalen op de veroorzaker. Hiervoor moet eerst getoetst worden of dit juridisch haalbaar is. Daarnaast moet worden uitgezocht welke rekenmodule gebruikt kan worden voor het berekenen van de schade. Als het verhalen van de schade juridisch mogelijk is, wordt een standaard brief gemaakt die hiervoor gebruikt kan worden.

Beheer begraafplaatsen

In 2012 is voor de begraafplaatsen in de stad Groningen de visie "Een graf in stad" gemaakt. In deze visie worden de belangrijkste uitgangspunten voor de verschillende begraafplaatsen uiteen gezet. Deze visie moet worden vertaald naar concrete beheerplannen. Het beheer van het (ecologisch) groen op de begraafplaatsen is hierbij een belangrijk onderdeel. Bij het opstellen van de beheerplannen zal afhankelijk van de functie van de begraafplaats zoveel mogelijk rekening worden gehouden met de wensen die de doelsoorten aan de begraafplaats stellen.

2. Beheer

Bermbeheer

De afgelopen twee jaar is het beheer van een aantal bermen door bezuinigingen versoberd. Dit zijn bermen waarvan de ecologische waarde relatief laag zijn. In plaats van twee keer per jaar maaien worden deze bermen nog maar één keer per jaar gemaaid. De ecologische kwaliteit is hierdoor afgenomen. Bloemrijke soorten nemen af en maken plaats voor grassen en in sommige gevallen storingssoorten zoals distel, zuring en brandnetels. Ook de komende jaren zal deze trend doorzetten. Toch blijven de meeste bijzondere (ingezaaide) bloemrijke graslanden gespaard. Voor deze gebieden blijft het beheer van twee keer (gefaseerd) maaien gehandhaafd en kan de berm zich ecologisch goed ontwikkelen. De beschikbare middelen voor het ecologisch bermbeheer zullen zo efficiënt mogelijk worden ingezet waardoor de ecologische kwaliteit voor de meeste gebieden (voorlopig) gewaarborgd blijft. Wij rapporteren de raad in 2014 over de ecologische effecten van de versoberingen.

Ecoscan te kappen bomen

Tijdens de ecoscan wordt gekeken of een boom of onderdeel daarvan kan blijven staan en/of liggen. Hierdoor zal de hoeveelheid dood hout in de stad toenemen. Veel (doel)soorten profiteren hiervan. Voorbeelden zijn o.a. egel, kleine en grote bonte specht, groene specht, grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis. Bij een eventuele kap worden bomen met holtes met een endoscoop (zeer kleine camera) geïnspecteerd op de aanwezigheid van vleermuizen.

Schape routes in de stad

Ook in 2013 begrazen de schapen een aantal van de ecologische bermen in de stad. Gekeken wordt of het haalbaar is het aantal bermen dat door middel van begrazing wordt beheerd uit te breiden. Het graasseizoen start eind maart begin april. Aan het einde van het begrazingsseizoen, begin november gaan de schapen weer naar het Bargerveen terug. De proef met het bestrijden van bereklauw met schapen langs de Paddepoelsterweg wordt gecontinueerd. Ook de schaapscheerderdag in het Noorderplantsoen wordt weer gehouden. De dag vindt plaats eind mei. Tijdens deze dag worden de schapen geschoren, zijn kraampjes met streekproducten aanwezig en kunnen Stadgers de schapen van dichtbij meemaken.

3. Projecten

Programma Stadsbeheer

Er wordt in het onderzoek naar stadsnatuur gekeken of de verschillende gebieden voldoen aan de criteria die de doelsoorten stellen aan hun omgeving. De aanbevelingen ten aanzien van de inrichting van groen worden opgenomen in het programma Stadsbeheer. Voor dit jaar staat de ecologische versterking van volgende gebieden op het programma; Helperdiepje, Papiermolen, Rosensteinlaan, Wilhelminakade, Hunzefzone, Ruischerwaard, Roegebos en Eelderbaan. Het gaat hierbij om de versterking van het groen door de aanleg of het aanvullen met bosplantsoen, de aanleg van natuurlijke oevers of poelen, een kwaliteitsimpuls van bloemrijke graslanden of de aanplant van stinzebeplanting (voorjaarsbollen).

Meerjarenplanning ecologie programma Stadsbeheer

De afgelopen jaren zijn uit de verschillende monitoringsrapporten vele adviezen gegeven voor de verbetering van de inrichting en het beheer van groengebieden in de Stedelijke Ecologisch Structuur. Hiervan zijn een flink aantal uitgevoerd, een aantal nog niet. De nog niet uitgevoerde adviezen worden samengevat in een meerjarenplanning ecologie. Deze lijst dient als input voor het Programma Stadsbeheer.

Bunker Rabenhaupt

Op het Rabenhauptterrein aan de Hereweg ligt een oude commandobunker uit de tijd van de Koude oorlog. Deze bunker is in potentie een geschikte kolonieplaats voor vleermuizen. In 2012 is door de Zoogdiervereniging gekeken hoe deze bunker geschikt gemaakt kan worden voor vleermuizen. Het vleermuisvriendelijk inrichten van de bunker is (deels) compensatie voor de bouw van het DUO-gebouw bij de Kempkesberg en de uitvoering staat gepland voor dit jaar. Daarnaast is er een verzoek gedaan voor de oprichting van een buurtcentrum in de bunker. Dit conflicteert mogelijk met bovengenoemde plannen. De kans van slagen van dit verzoek is echter klein omdat de bunker in het bestemmingsplan een groene bestemming heeft.

Bijenvriendelijk Groningen

In veertien gebieden van de Stedelijke Ecologisch Structuur is advies gegeven over het optimaliseren van de inrichting en het beheer voor bijen. Deze adviezen worden zoveel mogelijk uitgevoerd. De maatregelen die niet worden uitgevoerd, worden in de meerjarenplanning ecologie opgenomen. In het vervolg op het bijensymposium in 2012 zal er medio 2013 bij de Gasunie een terugkomdag worden georganiseerd, waar een richtlijn voor bij-vriendelijk groenbeheer gepresenteerd wordt die in samenwerking met landelijke deskundigen en organisaties is samengesteld.

4. Communicatie & Participatie

Entente Florale

De Stichting Entente Florale organiseert sinds 1998 een nationale groencompetitie. In twee categorieën doen een achttal gemeenten mee in de strijd om de titel "Groenste dorp/stad van Nederland". In 2006/2007 won de gemeente Haren de titel 'Groenste dorp van Nederland'. De organisatie heeft ons in de laatste jaren enkele malen benaderd en wij hebben besloten in 2013 mee te doen. De belangrijkste winst zit in het promotie-effect voor de winnaar als 'Groenste stad van Nederland'.

Boomfeestdag 2013

Ook dit jaar doet Groningen mee aan de Nationale boomfeestdag op 20 maart. Het thema is: "Bomen maken gezond". In de Fivelgolaan en in de buurt van de Rozenburglaan (Kranenburg) worden in het totaal 30-40 fruitbomen aangeplant. Hiervoor benaderen we de leerlingen uit groep 6 en 7 van basisschool De Starter.

Milieuvriendelijkste tuin 2013

Doelstelling van het project is de versterking van tuinen onder de aandacht te brengen en op een positieve manier mensen te bewegen hun tuin milieuvriendelijk in te richten. Het eerste jaar was erg succesvol met 175 deelnemer en veel positieve publiciteit. Voor het tweede jaar organiseert Stadsbeheer daarom opnieuw de competitie de milieuvriendelijkste tuin van Groningen. Dit jaar worden twee categorieën onderscheiden namelijk Grote tuinen en kleine tuinen. Daarnaast wordt in samenwerking met de Natuur en Milieufederatie het project "Vier de tuin" uitgevoerd, in aansluiting op de landelijke activiteit "Van tegeltuin naar egeltuin" en het gemeentelijke doelsoortenbeleid.

Samenwerking bewoners Peizerhoven en Stadsbeheer

De bewoners rond het gebied Peizerhoven zijn actief betrokken bij hun directe woonomgeving. Al jaren lang helpen zij de gemeente bij het beheer van het ecologisch groen. Om deze samenwerking nog beter vorm te geven stellen we in samenspraak met de bewoner een beheerrichtlijn op. In deze richtlijn wordt het beheer en de rol van de bewoners bij het beheer vastgelegd om zo een goede en duurzame samenwerking tussen de gemeente en de bewoners te bevorderen.

Excursie buurtbewoners en raadscommissie Beheer en verkeer naar Park Selwerd

Afgelopen jaren heeft de stadsnatuur door vele (her)inrichtingsmaatregelen en een vooruitstrevend ecologisch beheer een positieve ontwikkeling doorgemaakt. Tijdens deze excursie naar onder andere park Selwerd kunnen buurtbewoner en de leden van de raadscommissie beheer en verkeer kennismaken met deze nieuwe stadsnatuur.

Project ijsvogelwanden

Er zijn door de gemeente intussen meer dan dertig nestlocaties voor ijsvogels ingericht. Om het beheer van deze ijsvogelwanden goed te regelen stellen we in samenwerking met de ijsvogelwerkgroep een beheerrichtlijn op.

Participatie groenonderhoud

Vanaf 2010 is een coördinator groenparticipatie aangesteld bij Stadsbeheer. De coördinator behandelt de verzoeken voor participatie, toetst deze aan de voorwaarden, coördineert de uitvoering van de projecten en ziet toe op handhaving van de voorwaarden. Ook in 2013 begeleidt de coördinator diverse initiatieven van bewoners.

Gierzwaluw zoekt gevel

Met dit project helpen we deze stadsvogel. Het heeft twee concrete doelen;

1. Meer nestkasten voor gierzwaluw in het stedelijk gebied. Het uitgangspunt voor het ophangen van nieuwe nestkasten is het versterken van bestaande populaties in de stad. Op deze manier zoeken we naar geschikte locaties voor nestkasten waarbij de slagingskans groot is.
2. Aandacht voor de gierzwaluw als echte stadssoort. Naast de concrete actie waarbij kasten worden opgehangen is het belangrijk Stadgers, woningbouwcorporaties, organisaties, ondernemers bij het project te betrekken. Dit doen we door partijen te stimuleren / faciliteren zelf acties te organiseren of door communicatiemiddelen (folders, website, presentaties enz.).

5. Monitoring

Onderzoek stadsnatuur 2013

Om een goed beeld te krijgen van de stadsnatuur in de gebieden die binnen de Stedelijke Ecologisch Structuur (SES) vallen voeren we onderzoek uit. Met de gegevens van dit onderzoek kan de inrichting of het beheer zo nodig worden aangepast of bijgestuurd. Ook vanuit het wettelijke kader is de gemeente sinds oktober 2010 verplicht informatie te verstrekken over de aanwezigheid van (beschermde) soorten. Door de lopende aanbesteding van de monitoring is nog niet bekend welke gebieden we gaan monitoren. In de evaluatie van 2013 zullen de gebieden worden vermeld.

Onderzoek effectief aanleggen bloemenweides

In de Boterdiepstrook zijn in 2010 vier bloemrijke graslandjes aangelegd. Bij de aanleg is de ondergrond op verschillende manieren bewerkt. Van alle proefvlakken is de bestaande zode afgeschraapt. Twee proefvlakken zijn verschraald met verschillende type zand, op één veld zijn schelpen aangebracht en op het laatste veld heeft geen verder grondbewerking plaats gevonden. Dit jaar kijken we welke effect de verschillende manieren van grondbewerking heeft, om hiermee in de toekomst de ecologische berm zo effectief mogelijk aan te kunnen leggen.